

EDEBİYAT TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

A

ABDAL: Hem zırr hem de düzyazıda "dervis" anlamına gelen bu sözcük, halk ozanlarının adının başına ya da sonuna gelerek onların mablası olarak da kullanılmıştır.

ACIKLAMA: Edebi bir eseri geniş okuyucu kitleleri için anlaşılabilir hale getirmek için yapılan yazılı çalışmalarlardır.

ADAPTASYON: Yabancı dilde yazılmış bir eseri, yerli adlar ve eklemeler ile yeniden düzenlemek veya çevirmek.

AKICILIK: Sözcük ve cümlelerin dile takılmadan kolayca okunabilmesi için anlatılmak istenen düşüncenin rahatlıkla anlaşılır şekilde ifade edilmesi.

AKTÖR: Erkek tiyatro sanatçısı.

AKTRİS: Kadın tiyatro sanatçısı.

ALLEGORI: Bir görüntü, bir yapıt ya da bir davranışın daha iyi kavranmasını sağlamak için göz önünde tutulmuş sembollerle anlatılarak dile getirme.

ALITERASYON: Şiir veya nesirde ahenk sağlamak için söz başlarında veya ortalarında aynı ünsüzlerin veya aynı hecelerin tekrarlanması.

ANLA FIKRI: Belirli bir konuda yazılmış eserlerin temelini oluşturan ve okuyucuya vermek istenen asıl düşünce.

ARUZ: Hecelemin uzantılı ve kısalık, kapaçlılık veya açıklık değerlerine göre belirli ses kalıplarından oluşan divan şiiri nazım üslubü.

ASONANS: Aynı akranı veren ünlüyü ondan sonra veya önce gelen ünsüzü dikkate alınmadan her dizeyin sonunda tekrarlama biçiminde yapılan uyuk.

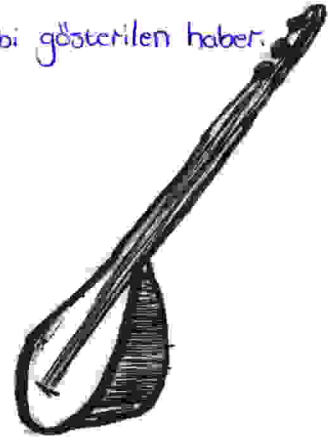

ASPARACAS: Uydurma, gercek olmayan gercekmis gibi gösterilen haber.

ÂŞIK: Halk oxanı ya da saz şairi

AYAK: Halk şairinde hafıye yerine kullanılan terim.

B

BALE: Dans ve ritmik hareketlerle anlatılan müzikli ve sözsüz olan gösteri türü.

BASYAZAR: Bir gazete veya derginin basyazarını yazan kimse.

BASYAZI: Gazete ve dergilerde ilk sütuna veya birinci sayfaya konulan önemli yazı

BETİMLEME: Bir varlığı, bir olayı, bir durumu ya da kavramı zihninde canlanacak biçimde anlatma.

BEYİT: Aynı ölçüyle yazılan ve anlamca birbirine bağlı olan iki dizecik şair beldü.

BİÇİM: Edebiyatta var olan öğelerin birbirine bağlanarak oluşturdukları düzen, şekil.

BIYOĞRAFI: Bir kişinin yaşamını ve eserlerini nesnel bir bakışla anlatan eser.

BOZLAK: Halk edebiyatında özel bir besteye söylenen bir ezgi türü, türkü.

BÜLTEN: Özel veya resmi kurum, kuruluş veya yetkili kişilerce herhangi bir durumla ilgili olarak süreli veya süresiz yayımlanan duyuru

C

CİNAS: Çok anlamlı bir kelimeye, her dejasında başka bir anlam yükleyerek birbirine yakın bir haa yerde kullanma.

C

CAGRISIM: Sözcüklerin, düşüncelerin, hayallerin aralarında bulunan benzerlik, birlik, yakınlık ya da karşılık gibi bağlantılarla birbirlerini animatması.

D

DADAİZM: 20. yy başlarında Fransa'da geliştirilen edebiyat akımı.

DEKOR: Tiyatro eserine göre sahneyi düzenlemek için gerekli olan nesnelere genel adı.

DEKROSE: Yan sütunlara tosan yazı, başlık ya da resim

DENEHE: Bir yazının herhangi bir konu üzerinde, özel görüş ve düşüncelerini iddiasız, kesin hükümlere varmaksızın anlattığı eser

DEHARKAJ: Bir haberi ve gaziyi yeniden yazmak

DIDAKTİK ŞİİR: Öğretici, bilgi verici şiir türü.

DİKTRAKSİYON: Oyulayıcı, eğlendirici, dinlendirici gazılar.

DİYALOG: Oyun, roman, tiyatro gibi türlerde iki veya daha fazla kişinin konuşması.

DOĞAÇLANA: Oyuncuların konuşması bağlı olup metne bağlı kalmaması, içinden geldiği gibi konuşması, improvizasyon.

DRAM: Hayatın hem acılı hem de gülünce yönlerinin bir arada verildiği oyun.

F

FDA: Söz ve yazıdaki ifade şekli, üslup tarzı, anlatış yolu.

EDİBİYAT-I CEDİDE: Servet-i Fünun dergisi sayesinde oluşan edebî topluluk.

EDİSYON KRİTİKİ: Eleştirel basım.

EPİKA: Tarihî olayları, ahıl dışı açıklamalarla anlatan masallar, halk hikâyeleri.

EGOLOJİ: Goban sürü. Birkaç sobanın aşk, bir hayatın güzelliği üzerine karşılıklı konuşmaları biçiminde yapılır.

EGZOTİZM: Yabancı ülkelerin gelenek ve yazma biçimlerini, yansıtan, o ülkelere özgü manzaralarla donatılmış yapıtlar için kullanılan bir terimdir.

EGRETİJE: Bir benzeşimde benzeyen ve benzetilenden biriyle yapılan söz sanatı.

EKSPRESYONİZM: Empresyonizme tepki olarak doğan edebiyat akımı.

ENFORMASYON: Haber alma, haber verme, haberleşme.

ENTRİK LİNGVİSTİK: Yazılan eserin okuyucuda merak uyandıracak şekilde olması.

EPIFONEM: Bir sözlü ya da yazılı eserde anlatılan hikmetin bir sözle son bulması.

EPIGRAFI: Yazıtları inceleyen bilim.

EPİK: Kahramanlık ve yigittiklik konularıyla ilgili olan.

EPILOG: Son deşif.

Estetik: Güzelliği ve güzelliğini insan ruhundaki etkilerini inceleyen bilim ve bilim dalı.

f

FABL: Kahramanları hayvan, bitki, ya da eşya olan; bunların insan gibi konuşur-
tulmasıyla oluşan ders verici yazı.

FAHRİYE: Kasidede divan tarzının kendisi, övüldüğü beldem.

FARZ: Basit hareketli komedi örgüsü.

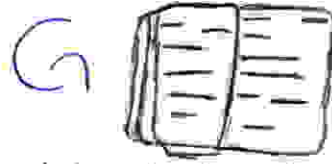
FECRİYATI: Ahmet Hasim ve arkadaşlarının 1908'de oluşturduğu edebiyet topluluğu.

FONETİK SANATLAR: Ses unsuruna dayanan sanatlar.

FUAYE: Tiyatro alanında oyuncunun ve seyircinin dinlenmesi için hazırlanmış yer.

FÜTURİZM: Kaldığı parç. Harinetti'nin 1909'da Fransa'da ortaya koyduğu edebiyat
akımı.

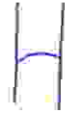

GARBARIT: Sayfa matkese hazırlamak için basılmış kağıt, mizanpaz kağıdı, plan kağıdı.

GAZEL: Beyit sayısı 5-15 olan, ilk beytinin dizeleri birbiriyile, sonrakî beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle koşuyeli, genellikle lirik konularda yazılan divan şiri, nazım şekli.

GİRİZGAH: Kasidelerde, başlangıçtan sonra asıl konuya geçmek için söylenen beyit.

GÜNÜZAK: Günü gününe saptanmış olaylar, duygular, düşünceler ve izlenimlerden oluşan şiirsel metin türü.

HANSEFİ: Bes meşnevîden oluşan yapıtlar topluluğu.

HATİRA: Bir kimşenin kendi başından geçen olayları veya tarihî olduğı olay ve alguları; gözlemlerine, izlenimlerine, bilgilerine dayanarak; kimi zaman hissel duşgu ve düşüncelerini de beraberinde anlatığı yazı türü.

HECF ÖLÇÜSÜ: Dizelerdeki hece sayısını esasına dayanan, halk şiri ölçüsü olarak bilinen millî ölçü.

HICLU: Bir hisiyi veya toplumsal bozuklukları yerme amacıyla yazılan şir.

İG KAPİYE: Bir dizenin içinde Jazlardan yapılan, nesirdeki karpılığı "acı" olan uyak.

İKİNCİ GENİ: "Garipaller"e tepki olarak doğan şir akımı.

İKTİBAS: Başka bir kaynaktan elde edilen yazının gazetede olduğu gibi yayınlanması.

İHAJE: Olası gereği arızada acık, heceyi hopakı okuma.

İNCAFE: Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi: Özlenen şey, düz, hayal, hülya

İNUTAK: İnsan dışı varlıkların insan gibi konuşturulması sanatı.

K

KABARE: Güncel konuların eleştirel biçimde sahnelenmesi.

KAFİYEF: Dize sonlarında anlamlı ve görevleri farklı ses benzerliği.

KAUUSTAK: Şarkı ve türkülerde tekrarlanan dize, nakarat

KİT'A: En az 2, en çok 12 beyitten oluşan diwan şirri nazım biçimi.

KOMEDYA: Toplumun ve insanların gülmeye, eğlenmeye ortaya koymak için yazılan eserler.

KONDÜVİT: Rol arası gelen kısıtlara sahneye çıkmasını animasyon hissi.

KOSUK: İslamiyet'in kabulünden öncesi Türk edebiyatındaki aşk, doğa temalarını işleyen şirri türü.

L

LİRİK: Duyguların coşkuluğuyla ilgili olan edebî ürünler.

LÜGAT: Şiir biçiminde oluşturulan bilmece.

M

MAHLAS: Kimi sair ve yazarların şiirlerinde kullandıkları tahmini ad.

MAKTA: Gazel ya da kasidenin son beyti

MATLA: Gazel ya da kasidenin ilk beyti

N

Naat: Konusu Hz. Muhammed'i övmek, onu yalvarıp onu sefaat dilemek olan kaside

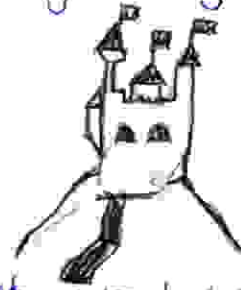
NESİP: Kasidede tasvir yapılan bölüm

O

OLAY: Öykü, roman, masal, anlatı gibi edebiyat türlerinde konuyu geliştiren, boyutlandırıp ahısını sağlayan olguların bütünü

OPRETE: Eğlenceli konular üzerine yazılmış şiir

Ö

ÖRNEKLENME: Dilde yeni bir sözcük yapılarında tutulmuş yol

ÖYKÜ: Gerçek veya gerçeğe uygun olayları; kişi, zaman, mekânı bağlı anlatan kısa yazı.

P

PANDOLİM: Jest ve mimiklerle oynanan sözsüz oyun

PERDE: Oyunun bölümlerinden her biri

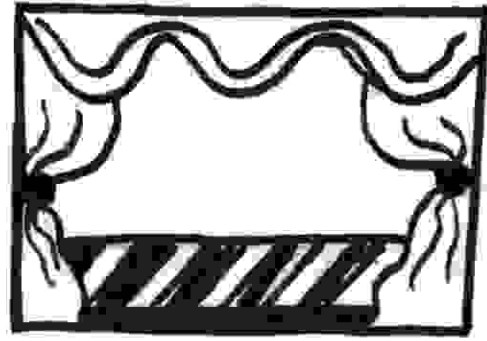
R

REJİ: Oyunun yönetilmesinden sorumlu kişi veya kişiler

REÜ: Oyundan önce gösterilen müzikli ve danslı oyun

S

SAHNE: Oyunların oynandığı yer.

SANSASYON: Birçok kimseyi ilgilendiren, etkileyen, heyecan verici olay.

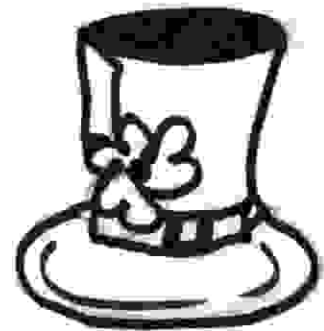
SEKARJO: Oynanacak oyunun metni, kurgusu

SÜPLÖR: Oyunlarda gerek duyulursa oyunculara sözleri jırsıldayan yardımcı kişi.

S

SAHSEB: Nesilden nesle geçen, benzeri yapılamayan yüksek değerdeki edebî eser.

SEHRENGİZ: Bir şehrin güzelliğini anlatan eser.

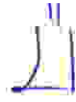

TAC BEYTI: Kasidelede saririn adinin geçtiği beyit.

TAHHİS: Bir gazelin beyitlerine ilâer misra eklenerek oluşturulan şiir.

İSLİP: Bir yazarın kendine özgü anlatış yolu, anlatım biçimi.

VAROLUSCHLIK: İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Fransa'da savaşın acılarında tepki olarak çıkan edebiyat akımı.

VARSAGI: Bre, Hey gibi ifadeleri içeren; besteyle söylenen aşık edebiyatı nazım şekli.

VODVİL: Hareketli ve eğlenceli konulara dayanan halkî güldürü.

YAN ANLAM: Bir sözcüğün gerçek anlamların çok uzaklaşmadan kelime grubu veya cümle içinde kazandığı yeni anlam.

YEKAVAK GAZEL: Tüm beyitleri aynı güzellikte söylenmiş gazel.

ZİHAP: Aruzda vezni gereği kapalı heceyi açılı okuma.

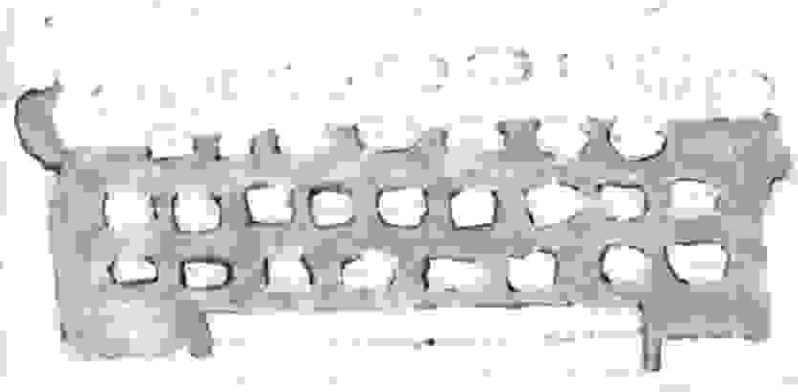

AD-SOYAD: Hatice Güven

OKUL ADI: Çayırova Anadolu Lisesi

İL/İLÇE: Kocaeli / Çayırova

KAYNAKÇA: tdk.gov.tr / edebiyatbilgileri.com / wikipedia.org
~~sirasadihoglu.com / enrich.buyluk.com~~ Büyük Genel Kültür
Ansiklopedisi

"Amacımız Türk Dilinin öz zenginliğini ortaya çıkarmak, ona dünya dilleri arasında, değerine yarasır yüksekliğe erdirtmek."

Mustafa Kemal Atatürk